

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

КОРБЯК ДМИТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК: 27-72(477.83/86)«1836/1898»

**НАУКОВО-ВИКЛАДАЦЬКА ТА ЦЕРКОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
МИТРОПОЛИТА СИЛЬВЕСТРА (СЕМБРАТОВИЧА) (1836–1898)**

Спеціальність 07.00.01 – історія України

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі давньої історії України та архівознавства Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, професор
Шуст Роман Мар'янович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
декан історичного факультету

Офіційні опоненти:

доктор історичних наук, професор
Пилипів Ігор Васильович,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут
менеджменту Тернопільського економічного
університету, завідувач кафедри гуманітарних та
фундаментальних дисциплін

кандидат історичних наук
Турій Олег Юрійович,
Український Католицький Університет,
завідувач кафедри церковної історії
філософсько-богословського факультету

Захист відбудеться «30» червня 2016 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.12 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 337.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «28» травня 2016 року

В. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
доктор історичних наук, професор

В. Є. Голубко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Вивчення життєвого шляху і діяльності окремих особистостей часто є предметом дослідження істориків. Вітчизняні науковці нерідко обирають об'єктами дослідження видатних осіб XIX століття. Часто ними виступають представники вищого греко-католицького духовенства. Балансуючи між латинським і православним християнськими світами, у XIX столітті церковні ієрархи і парафіяльний клір були провідниками українського національного руху. Вони відігравали вирішальну роль у формуванні світської інтелігенції, яка з часом перебрала на себе функції політичного лідера. Така зміна суспільно-політичного провідника галицьких українців відбулася наприкінці XIX століття. На той період припадають життя і діяльність Сильвестра Сембратовича. У сучасній історіографії немає комплексного дослідження науково-викладацької та церковної діяльності згаданого галицького митрополита. Історики досі не дали належної оцінки його ролі в розвитку Греко-католицької церкви та українського національного відродження. Автори поодиноких біографічних праць тільки стисло інформують про основні факти з життя митрополита і висловлюють недостатні оціночні судження його роботи. Поза увагою вчених досі залишаються питання внеску С. Сембратовича в розвиток теологічної науки та його педагогічної роботи. Належної оцінки потребують основні аспекти діяльності митрополита в контексті тогочасної політичної ситуації. Доцільно науково переосмислити його роль у важливих церковних подіях та явищах останньої чверті XIX століття.

Актуальність проблеми визначається її малодослідженістю, наявністю різних, часом протилежних оцінок роботи галицького митрополита його сучасниками, необхідністю визначити роль С. Сембратовича для діяльності його наступників, потребою оцінити його внесок у розвиток Греко-католицької церкви та українського національного руху.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складовою частиною наукової теми «Суспільно-політичні та національно-етнічні процеси на західноукраїнських землях (остання третина XVIII – XX ст.) (номер державної реєстрації 0115U003557), яка виконується на кафедрі новітньої історії України імені Михайла Грушевського Львівського національного університету імені Івана Франка. Розкриття теми роботи відповідає планам історичного факультету щодо створення узагальнюючого дослідження з історії України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є створення цілісної картини науково-педагогічної та церковної діяльності митрополита Сильвестра Сембратовича, а також визначення його місця і ролі в суспільному житті Галичини останньої чверті XIX століття у контексті українського

національного руху та міжнаціональних відносин. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких дослідницьких завдань:

- висвітлення стану наукової розробки проблеми та опрацювання наявної джерельної бази;
- реконструкція педагогічної діяльності о. С. Сембратовича;
- встановлення його внеску в розвиток теологічної науки;
- визначення обов'язків, які він виконував на різних церковних посадах, і характеристика основних чинників, що сприяли його церковній кар'єрі;
- характеристика позиції С. Сембратовича стосовно одних із найважливіших подій в історії Греко-католицької церкви XIX століття (реформи ЧСВВ і Львівського собору 1891 року) і висвітлення їхніх наслідків для галицького архієрея;
- аналіз основних складових церковної діяльності митрополита у зв'язку з його політичними і релігійними орієнтирами.

Об'єктом дисертаційної роботи є особа Сильвестра Сембратовича. Предмет дослідження – викладацька, наукова і церковна діяльність Сильвестра Сембратовича.

Хронологічні межі роботи охоплюють період життя і діяльності Сильвестра Сембратовича – 1836–1898 рр.

Методи дослідження. Використані в дисертації методи відповідають фундаментальним принципам історизму, наукової об'єктивності та логіки. В окремих частинах роботи використовувались різні загальнонаукові та спеціальні історичні методи. Зокрема, з метою групування історіографічного та джерельного матеріалу було застосовано типологічний метод. Для аналізу історичних фактів у їх взаємозв'язку і визначення окремих етапів життєдіяльності С. Сембратовича використовувався проблемно-хронологічний метод. Під час характеристики наукового доробку та основних складових церковної роботи греко-католицького ієрарха застосовано структурно-функціональний, історико-генетичний, порівняльно-історичний і критичний методи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що на основі вивчення всього комплексу літератури і різнотипних джерел уперше в історичній науці здійснено спробу ґрунтовного вивчення недостатньо висвітлених і малодосліджених проблем, пов'язаних із діяльністю галицького митрополита Сильвестра Сембратовича:

уперше:

- охарактеризовано педагогічну діяльність о. С. Сембратовича у навчально-виховних закладах різного типу;
- зроблено спробу оцінити його внесок в розвиток теологічної науки;
- проаналізовано соціальну роботу галицького митрополита;

уточнено:

- основні фактори, що сприяли церковній кар'єрі С. Сембратовича;

- спільність і відмінність у поглядах на реформу ЧСВВ єпископа Сильвестра та інших тогочасних релігійних та громадсько-політичних діячів;
- напрями діяльності митрополита, які відображають його проримську позицію;

отримали подальший розвиток:

- питання підготовки, проведення і наслідків Львівського провінційного собору 1891 року;
- дослідження церковної діяльності митрополита в контексті українсько-польсько-австрійського політичного порозуміння.

Практичне значення роботи полягає в розширенні наукових знань про недостатньо вивчені та малодосліджені проблеми діяльності митрополита Сильвестра Сембратовича і питання з історії Греко-католицької церкви останньої чверті ХІХ століття. Фактологічний матеріал і науково-теоретичні узагальнення можуть бути використані в наукових цілях при вивченні суміжної проблематики, написанні синтетичних праць з історії Греко-католицької церкви, історії України, Польщі та Австрії, а також під час створення навчальних програм, курсів і спецкурсів з історії України.

Особистий внесок здобувача. Викладені в роботі положення та висновки, а також опубліковані праці за темою дослідження належать дисертантові одноосібно.

Наукова апробація результатів роботи здійснювалась у формі наукових публікацій і доповідей на наукових конференціях, зокрема: на ХХІІІ Міжнародній науковій конференції «Історія релігій в Україні» (Львів, 2013 р.); Звітній науковій конференції викладачів та аспірантів історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, 2014 р.); Другому українсько-польському історичному семінарі студентів та аспірантів в Інституті історії Жешівського університету (Жешув, Республіка Польща, 2014); Міжнародній науковій конференції «Zagadnienia społeczno-ekonomiczne, polityczne, kulturalne i religijne w badaniach polskich, słowackich i ukraińskich ze szczególnym uwzględnieniem Jarosławia i jego miast partnerskich» (Ярослав, Республіка Польща, 2014); Звітній науковій конференції викладачів та аспірантів історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, 2015).

Структура дисертації побудована за проблемно-хронологічним принципом, зумовлена специфікою проблеми і підпорядкована поставленій меті та завданням роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, які поділені на підрозділи, висновків, списку використаних джерел і літератури, додатків. Обсяг основного тексту дослідження становить 173 стор., перелік джерел і літератури налічує 500 позицій. Загальний обсяг дисертації – 225 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, з'ясовано об'єкт і предмет дослідження, визначено хронологічні межі та методологічні принципи роботи, сформульовано мету й завдання, розкрито наукову новизну і практичне значення дисертації.

Перший розділ роботи **«Історіографія, джерельна база і методологія дослідження»** присвячений оглядові літератури з теми, характеристиці джерельної бази дослідження та аналізу методології роботи.

У підрозділі 1.1 *«Ступінь наукової розробки проблеми»* аналізуються праці дослідників, які висвітлювали цю проблематику і низку питань, дотичних до неї. Наукову літературу умовно поділено на три групи досліджень.

До першої групи робіт увійшли студії біографічного характеру, в яких характеризуються основні етапи життєвого шляху та діяльності митрополита Сильвестра. Це дослідження о. С. Матковського, о. І. Назарко, А. Земби тощо. Роботи згаданих авторів, що базовані на значному джерельному матеріалі, характеризуються наявністю яскраво вираженого суб'єктивізму при поданні інформації або містять лише перелік основних фактів життєдіяльності митрополита, без надання оціночних суджень.

Друга група наукової літератури дослідження присвячена аналізу важливих церковних і суспільно-політичних подій та явищ кінця XIX століття. Зокрема, реформа василіан була об'єктом студій о. М. Каровця, о. М. Ваврика, П. Шкраб'юка, Б. Якимовича; Львівський собор Греко-католицької церкви 1891 року – Ю. Герича, І.-П. Химки, І. Антоняк; теологічний факультет Львівського університету – Л. Фінкеля і С. Стажинського, Г. Матвієнко; українські емігранти з Галичини – С. Качараби, Г. Лужницького; проблема Греко-католицької церкви на Холмщині – Н. Стоколос; парафіяльне духовенство Галичини кінця XIX – початку XX століть – Н. Колб тощо. У дисертації згадані події та явища розглядаються відповідно до поставлених мети і завдань роботи.

До третьої категорії досліджень належать праці церковного чи політичного змісту, де діяльність С. Сембратовича побіжно згадується в контексті певних суспільних відносин. Авторами таких студій, що розглядають питання церковної історії, є о. А. Великий, о. С. Мудрий, о. К. Панас, о. Ю. Федорович, І.-П. Химка, В. Колбук, А. Крохмаль, В. Осадчий та інші. Проблеми громадсько-політичного характеру періоду митрополита С. Сембратовича вивчаються в роботах К. Левицького, О. Аркуші, М. Мудрого, І. Чорновола тощо.

Історіографічний огляд засвідчив, що наукова розробка проблеми викладацько-наукової та церковної діяльності митрополита Сильвестра Сембратовича далека від її розв'язання. Питання його педагогічної та наукової роботи є малодослідженими, а церковна діяльність – потребує подальшого студіювання.

Підрозділ 1.2 «Джерельна база дослідження» присвячений аналізу комплексів джерел, що становлять основу дисертації.

Для досягнення мети і завдань дослідження були використані матеріали архівосховищ міст Львова і Перемишля. Основну частку архівних джерел дисертації становлять документи Центрального державного історичного архіву України в місті Львові. Найбільше інформаційне наповнення для розкриття теми роботи містить комплекс документів «Греко-католицький митрополичий ординаріат» (ф. 408). До джерельної бази дисертації залучені також матеріали інших фондів архіву, які висвітлюють питання церковної історії, – ф. 684 (Протоігуменат монастирів Чину св. Василя Великого), ф. 451 (Греко-католицька богословська академія), ф. 830 (Конгрегація воскресенців) тощо. Крім цього, у дослідженні використано документи фондів, що містять інформацію про громадсько-політичну ситуацію періоду С. Сембратовича, а саме: ф. 146 (Галицьке намісництво), ф. 178 (Крайова шкільна рада), ф. 179 (Кураторія шкільного округу), ф. 196 (Політичне товариство «Руська Рада» («Русская Рада»)), ф. 313 (Редакція журналу «Дзвінок»), ф. 382 (Романчук Юліан).

До наукового обігу вводяться матеріали до вивчення педагогічної роботи о. С. Сембратовича на теологічному факультеті Львівського університету, що містяться у фонді «Львівський університет» (ф. 26) Державного архіву Львівської області.

Джерельну базу дослідження розширюють документи відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника НАН України. Біографічні відомості про С. Сембратовича та осіб, які в той чи інший спосіб були з ним пов'язані, поміщені у ф. 167 (Біографічний словник Левицького І.). Окремі документи, що відображають церковну і громадсько-політичну діяльність С. Сембратовича, віднайдено у таких фондах відділу: ф. 2 (Бібліотека «Народного Дому»), ф. 3 (Бібліотека монастиря Василян), ф. 11 (Барвінські), ф. 233 (Бачинський Олександр).

Значну інформаційну цінність становлять неопубліковані джерела Перемишльського державного архіву, що зберігаються в комплексі документів «Архів греко-католицького єпископства» (zespół 142 – Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu). Зокрема, матеріали комплексу висвітлюють питання проведення Львівського провінційного собору 1891 року та єпархіального синоду в Перемишлі 1898 року, відзначення різних церковних ювілеїв у Перемишльській єпархії тощо.

Опубліковані джерельні матеріали роботи можна розділити на три групи: 1) офіційні документи; 2) мемуари сучасників С. Сембратовича; 3) періодичні видання.

До першої категорії використаних у дослідженні друкованих джерел належать: наукові праці о. С. Сембратовича; комплекси документів папського

престолу; збірники рішень Львівського собору 1891 року; програми навчальних курсів Львівського університету тощо.

Другу групу опублікованих джерельних матеріалів становлять спогади громадсько-політичних (Є. Олесницький) і церковних діячів (о. О. Стефанович, о. С. Матковський, о. М. Подолинський), які дозволяють відтворити сприйняття роботи митрополита С. Сембратовича його сучасниками.

Третій блок друкованих джерел – це періодичні видання другої половини XIX століття політичного («Галицкая Русь», «Галичанин», «Діло», «Слово», «Gazeta Narodowa», «Kurjer Lwowski») та релігійного («Душпастир», «Мир», «Рускій Сіон») спрямувань.

Джерельна база дисертації характеризується видовою різноманітністю. Вона є достатньо репрезентативною і дозволяє досягнути мету дослідження та вирішити поставлені завдання.

Підрозділ 1.3 «*Методологічні засади роботи*» містить інформацію про методологію дослідження. У дисертації використано загальнонаукові (аналіз і синтез, індукція і дедукція, метод узагальнення, історичний та логічний методи) і спеціальні історичні (типологічний, проблемно-хронологічний, структурно-функціональний, історико-генетичний, порівняльно-історичний) методи, які відповідають фундаментальним принципам історизму, наукової об'єктивності та логіки.

За допомогою типологічного методу вдалося згрупувати історіографічний і джерельний матеріал, що полегшило висвітлення ступеня наукової розробки теми та джерельної бази дисертації. Застосування проблемно-хронологічного методу дозволило проаналізувати історичні факти у їх взаємозв'язку, визначити окремі періоди життєдіяльності С. Сембратовича. Зокрема, виділено головні етапи його педагогічної роботи, відтворено його проходження ієрархією Греко-католицької церкви, проаналізовано його діяльність у контексті політичної ситуації в Галичині кінця XIX століття. Завдяки застосуванню історико-генетичного методу в дисертації висвітлено питання, пов'язані з одними з найважливіших подій в історії Греко-католицької церкви другої половини XIX століття – реформа ЧСВВ, утворення Станіславівської єпархії, Львівський собор 1891 року. Під час використання порівняльно-історичного методу було визначено основні спільні і відмінні риси діяльності та поглядів митрополита Сильвестра з його попередниками та наступниками.

Згадані вище методи дослідження дозволили авторові застосувати сучасну методологію історичних досліджень і запровадити в науковий обіг нові архівні матеріали, а також використати опубліковані джерела і літературу. Завдяки наведеним методам здобувачеві вдалося досягнути поставлену мету та вирішити відповідні завдання.

У другому розділі «**Викладацько-наукова і видавнича діяльність**» аналізується педагогічна і редакторсько-видавнича робота о. С. Сембратовича і характеризується його внесок у розвиток теологічної науки.

Підрозділ 2.1 *«Катехит і вчитель релігії. Префект семінарії»* присвячений характеристиці педагогічної діяльності о. Сильвестра поза межами Львівського університету. Він розпочав роботу в навчально-освітніх установах Галичини ще на початку 1860-х рр. Зокрема, виконував обов'язки катехита у школі с. Тилич (кінець 1861 р. – березень 1862 р.) та у виховному закладі при монастирі сестер-василіанок у Словіті (жовтень 1862 р. – серпень 1863 р.), префекта студій Львівської семінарії (квітень 1863 р. – квітень 1870 р.), учителя релігії у школі при монастирі оо. домініканців у Львові (серпень 1863 р. – жовтень 1865 р.). Здобуваючи цінний досвід педагогічної роботи, майбутній митрополит також отримував стабільний дохід.

Підрозділ 2.2 *«Викладач Львівського університету»* містить аналіз довголітньої діяльності о. С. Сембратовича на теологічному факультеті Львівського університету (1865/1866–1878-1879 н. р.). Майбутній галицький митрополит був суплентом, приват-доцентом, а 1869 року його призначено на посаду звичайного професора догматики. Двічі (1872/1873 і 1878/1879 н. р.) виконував функції декана богословського факультету та одного разу (1873/1874 н. р.) – заступника декана. Упродовж роботи на теологічному факультеті Львівського університету о. С. Сембратович проводив заняття з фундаментальної догматики на першому році навчання, а лекції зі спеціальної догматики читав студентам другого курсу. Ці предмети викладалися латинською мовою. В одному навчальному році його лекції в середньому слухали 150–160 осіб. Одним із засобів комунікації між професором і студентами був заснований та редагований о. С. Сембратовичем суспільно-релігійний журнал «Руський Сіон». Особливою формою педагогічної діяльності майбутнього митрополита були так звані «душпастирські випадки» (своєрідні завдання для студентів теологічного факультету).

У підрозділі 2.3 *«Наукові праці»* розглядається внесок о. Сильвестра в розвиток теологічної науки. Так, 1869 року він написав студію «Розсудженіє и опроверженіє статьи помещеной въ часописи «Слово» въ чч. 84 до 93 съ года 1868, рочника VIII под заглавиємъ: «Сходство и розница учения православной и римской Церквей» списаной Православнымъ Архиепископомъ Минскимъ Кирьъ Антониемъ». У цій роботі майбутній галицький митрополит дискутував із православним мінським архієпископом Антонієм Зубком стосовно основних відмінностей візантійського і латинського обрядів. Галицький церковний діяч обґрунтовано спростовує головні помилкові, на його думку, інтерпретації такої відмінності, викладені автором «Сходства...». Робота о. Сильвестра свідчить про нього як захисника вчення Католицької церкви і прихильника поширення латинських практик.

Інші наукові напрацювання з різних складових частин теології професор поміщав на сторінках «Руського Сіону»: «Про повідомлення характеристик або використання та присвоювання властивостей Ісусу Христу» (догматика), «Порадник для початкових Сповідників» (пастирське богослов'я) і

«Руководство для початкових душпастирів у справах супружества» (канонічне право).

У підрозділі 2.4 *«Редакторська і видавнича діяльність»* визначаються напрями роботи С. Сембратовича як редактора і видавця. Професор був одним із головних ініціаторів заснування релігійно-суспільного журналу «Руський Сіон», який під різними назвами виходив у Львові з 1871 до 1885 рр. Упродовж 1871–1879 років о. Сильвестр редагував згаданий часопис. Уже будучи митрополитом, 1885 року він ініціював заснування журналу «Мир». Генеральною метою часопису було збереження провідної ролі Греко-католицької церкви в національно-політичному русі українців. Викладаючи у Львівському університеті, С. Сембратович брав участь у виданні церковної літератури. Разом із о. Ю. Пелешем і о. О. Лепким 1873 року він опублікував «Ізборник благопотребних церковних чинів і служб», а 1878-го у співавторстві з о. О. Стефановичем, о. О. Слюсарчуком і о. Ом. Огоновським видав «Народний руський молитовник».

Педагогічно-наукова і видавнича діяльність о. С. Сембратовича була спрямована на виховання високоосвіченого греко-католицького духовенства та вірних. Уже в той час починають виражатися його погляди на оновлення Греко-католицької церкви шляхом поширення латинських практик.

Третій розділ **«Від священика до галицького митрополита»** присвячений аналізу церковних посад, які займав С. Сембратович.

У підрозділі 3.1 *«Сотрудник. Консисторські і капітульні посади»* охарактеризовано церковну діяльність о. Сильвестра до прийняття ним єпископської хіротонії. Він розпочав душпастирську роботу в Перемишльській єпархії. Протягом 1861–1862 рр. виконував обов'язки сотрудника в парафіях, де настоятелями були його родичі (с. Флоринка і с. Тилич Мушинського деканату). Переїхавши до Львівської архієпархії, о. Сильвестр був капеланом (1862–1863 рр.) і візитатором (з 1866 р.) жіночого монастиря ЧСВВ у Словіті, референтом (з 1864 р.) і радником (з 1877 р.) митрополичої консисторії, просинодальним архієпархіальним екзаменатором (1873–1879 рр.) та архіпресвітером львівської капітули (з 1878 р.).

У підрозділі 3.2 *«Номінація на єпископа-суфрагана»* визначено головні чинники, які допомогли о. С. Сембратовичу піднятися на вершину ієрархічної драбини Греко-католицької церкви. Одним з основних факторів, які спричинилися до призначення о. Сильвестра на високі церковні посади, стало невдоволення польських політичних і релігійних діячів роботою митрополита Йосифа Сембратовича. Це було зумовлено антиалкогольною кампанією, русофільськими настроями частини греко-католицького духовенства, «холмською проблемою» тощо. Іншим суттєвим чинником стала лояльна позиція о. С. Сембратовича до австрійської влади та римської курії. Отже, 20 квітня 1879 року він прийняв єпископські свячення, ставши львівським єпископом-суфраганом.

У підрозділі 3.3 «Адміністратор митрополії. Василіанська реформа» розглядається діяльність С. Сембратовича як адміністратора Галицької митрополії та реформування Василіанського чину. Після зречення від митрополичого престолу Й. Сембратовича єпископ Сильвестр розпочав виконувати функції адміністратора митрополії (з 11 листопада 1882 р.). Очоливши митрополію, він приступив до виконання покладених на нього душпастирських обов'язків. Протегуючи запровадження латинських практик, церковний діяч усе ж працював у напрямі збереження східних звичаїв греко-католицької традиції (спростував можливість заміни юліанського календаря на григоріанський; підтвердив законність використання трираменних хрестів тощо). У такий спосіб єпископ С. Сембратович проявляв лояльність до папської столиці і заручався підтримкою духовенства і вірних. А 20 лютого 1885 року був номінований на галицького митрополита.

На час адміністрування єпископа Сильвестра припадає початок василіанської реформи. Занепад Чину Святого Василя Великого спонукав релігійних діячів до здійснення ефективних перетворень у його організації. Єпископ С. Сембратович підтримав схвалений 12 травня 1882 року в Римі варіант реорганізації василіан. Згідно з цим проектом, реформу мали проводити члени Товариства Ісуса, а Василіанський чин повинен був підпорядковуватися безпосередньо папській столиці. Підтримка цього процесу майбутнім кардиналом була зумовлена об'єктивними причинами. Зокрема, він відзначав неможливість проведення реформи Василіанського чину самими монахами Згромадження, наявність в оо. єзуїтів досвіду в цій справі, проголошення папської та урядової заборони вносити латинські елементи до літургічних практик Греко-католицької церкви і порушувати права українців. Крім цього, варто визнати вірність твердження єпископа С. Сембратовича про стереотипний погляд на діяльність отців Товариства Ісуса, сформований галицькою громадськістю. Розуміючи доцільність проведення василіанської реформи, він активно її підтримував. Це проявлялося в його забороні греко-католицькому духовенству брати участь у другому всенародному вічі, у спробі відмовити о. Ом. Огоновського бути учасником руської депутації до Відня та у висвітленні процесу реорганізації василіан у виданнях, що перебували під його впливом («Руський Сіон» і «Мир»). Позитивні наслідки василіанської реформи є вирішальним аргументом на користь позиції, котру у процесі внесення змін в організацію Василіанського чину зайняв С. Сембратович. Зреформовані оо. василіани розгорнули активну діяльність, спрямовану на національно-політичний розвиток українців. Однак в умовах напруженої суспільної ситуації в Галичині кінця ХІХ століття, при яких діяльність оо. єзуїтів сприймалася значною частиною населення як латинізаційна і полонізаційна, підтримка василіанської реформи не сприяла зростанню авторитету тодішнього адміністратора митрополії серед духовенства і вірних.

У четвертому розділі «Галицький митрополит між Церквою і політикою» розглядається діяльність С. Сембратовича в контексті суспільно-політичної ситуації в Галичині кінця XIX століття.

У підрозділі 4.1 «Канонічні візитації» проаналізовано візитаційну роботу очільника Греко-католицької церкви. Починаючи з кінця 80-х рр. XIX ст., митрополит здійснював такі огляди щорічно. Він проводив перевірку деканатів навіть тоді, коли був ослаблений хворобою. Окремі намісництва були звізитовані С. Сембратовичем уперше за півстоліття. Під час таких канонічних оглядів він, передусім, виконував душпастирські функції (перевіряв діяльність священиків і функціонування парафій, освячував храми, здійснював ієрейські свячення тощо). Поряд з цим, митрополит намагався використати візитації з метою залучення духовенства до політичної діяльності.

Підрозділ 4.2 «Проблема галицьких емігрантів» присвячений політиці митрополита стосовно українських переселенців із Галичини. С. Сембратович був противником еміграції галицьких русинів як у західному, так і східному напрямках. Він неодноразово видавав пастирські послання з метою запобігання переселенню українців до Російської імперії, до Бразилії тощо. Крім цього, митрополит, визнаючи явище еміграції, намагався організувати життя греко-католиків за кордоном: направляв до парафій, що сформувалися поза межами Галичини, священиків; ініціював створення «запомогових кас», що мало би закласти підвалини для заснування фонду взаємодопомоги греко-католицьким переселенцям.

Підрозділ 4.3 «Утворення Станіславівської єпархії» містить відомості про одне з перших досягнень С. Сембратовича як галицького митрополита – організацію третьої церковної області. Це питання набуло актуальності через територіальну розлогість Львівської архієпархії, що ускладнювало управління нею. Крім цього, відсутність третього церковного архієрея стояла на заваді скликання провінційного собору. З 25 березня 1885 року до Галицької митрополії належало вже не дві (Львівська і Перемишльська), а три (додалася Станіславівська) церковні області. Станіславівську єпархію очолив колишній ректор ГКДС і настоятель храму Святої Варвари у Відні Юліан Пелеш.

У підрозділі 4.4 «"Митрополічі" кандидати» розглядається один з аспектів політичної діяльності митрополита С. Сембратовича. Під час виборів 1885 року до австрійського парламенту він підтримав так званих «митрополічих» кандидатів, які не були узгоджені з об'єднаним руським комітетом. Це була одна зі спроб архієрея сформувати незалежну від домінуючих у той час політичних сил Галичини (русофілів і народовців) національно-політичну програму Греко-католицької церкви з метою збереження позицій духовенства. Ще одним засобом реалізації згаданої мети було ініційоване С. Сембратовичем заснування часопису «Мир». Це значним чином підірвало авторитет митрополита серед кліру та вірних і змусило його шукати зближення з політичними рухами.

У підрозділі 4.5 «*„Нова ера“ і митрополит*» аналізується зміна політичних поглядів С. Сембратовича і його діяльність у напрямі українсько-польсько-австрійського порозуміння. Неефективність спроб митрополита зберегти провід Греко-католицької церкви в національно-політичному русі галицьких українців змусила його шукати зближення з політичними силами. Прийнятними для нього стали ідеї народовців. Результатом зближення церковного архієрея і народовців стала підтримка С. Сембратовичем так званої «*нової ери*», що була вигідною і польським політикам, й австрійським урядовцям. Галицький митрополит активно протегував засади «*нової ери*» серед кліру та мирян. Зрештою, «*угодова*» політика не принесла очікуваних результатів, але виявила високу авторитетність особи митрополита і його бажання зберегти за греко-католицьким духовенством роль провідника українського національного руху.

Підрозділ 4.6 «*Львівський собор 1891 року*» присвячений одній із найважливіших церковно-політичних подій у Галичині другої половини ХІХ століття. Провінційний собор Греко-католицької церкви був проведений 24 вересня – 8 жовтня 1891 року у Львові. Метою зібрання було вирішення церковно-обрядових питань, які постали перед духовенством з часу попереднього собору в Замості (1720 р.). Крім цього, у кінці 80-х – на початку 90-х років ХІХ століття визріли сприятливі умови для проведення цього заходу: політика папи Лева ХІІІ, спрямована на розвиток Греко-католицької церкви; актуалізація «*українського питання*» у зв'язку із загостренням німецько-російських відносин; наявність трьох церковних архієреїв у Галицькій митрополії. Під час Львівського собору основні дискусії точилися навколо проблеми celibату для греко-католицького кліру, проведення реформи ЧСВВ оо. єзуїтами, визначення статусу і повноважень церковної верхівки, зміни календаря та збереження чистоти обряду. Найбільш суперечливим було питання про запровадження «*безженства*» для священиків. Його обговорення супроводжувалося переданням справи з однієї секції до іншої, кулуарними інтригами, складанням протестів, депутаціями духовенства до папського делегата, проектуванням кількох варіантів постанови про духовні семінарії (саме через це рішення робилися спроби введення celibату), навіть образами і погрозами. Це та інші питання, які розглядалися значною частиною галицької громадськості як елементи латинізації та колонізації русинів, активно підтримував С. Сембратович. Однак його позицію не слід оцінювати як спробу окатоличення та ополячення галицьких українців. Він розумів необхідність проведення змін у Греко-католицькій церкві з метою її поліпшення. Підтримку часткового введення celibату митрополит пояснював необхідністю створення відповідних кадрів для зайняття вищих церковних чинів. Усупереч несхваленню більшістю учасників собору такої ініціативи і прийняття апробованого соборним кліром рішення, ухвала про духовні семінарії була змінена в Римі. Внесення до руського календаря латинських свят, а також поповнення списку святих Греко-католицької церкви римо-католицькими

праведниками митрополит вважав необхідним для зменшення православних впливів. Однак згадану постанову було відхилено через спротив соборного духовенства.

Статус галицького митрополита передбачав виконання С. Сембратовичем певної політичної ролі. Його позиція трансформувалася від спроб формування незалежної національно-політичної програми до зближення з народовцями.

П'ятий розділ **«Проримська позиція і соціальні ініціативи»** розкриває діяльність С. Сембратовича, яка виражала його орієнтири на латинський світ, а також соціальну роботу митрополита.

У підрозділі 5.1 *«Відзначення пам'ятних дат. Папський ювілей 1893 року»* аналізується проведення урочистостей з нагоди різних ювілеїв у контексті проримської позиції С. Сембратовича. Упродовж 80-х – 90-х рр. ХІХ століття святкування різних церковних дат проходило систематично: 1881 р. – кирило-мефодіївські урочистості; 1887 р. – 50-річчя прийняття священницького сану папою римським Левом ХІІІ, 1888 р. – 900-ліття проголошення християнства на Русі, 1893 р. – 50-річний ювілей єпископської хіротонії папи Лева ХІІІ та в 1895–1896 рр. – 300-ліття укладення Берестейської унії. Показовим було відзначення 50-річчя єпископства папи Лева ХІІІ 1893 року. Ювілейні заходи супроводжувалися провокативними діями на адресу С. Сембратовича (вигуки під час концерту у Львові та демонстрація на вокзалі у Відні). Такі акції були спричинені несприйняттям частиною галицької громадськості політичних кроків архієпископа та ініційованих ним реформ, які були спрямовані на внесення деяких латинських елементів. Протести організували представники русофільського та радикального рухів. Однак авторитет митрополита суттєво знизився і серед народовців. Провокаційні акції 1893 року стали приводом для реформування освітньої системи Греко-католицької церкви. І хоча тут, безсумнівно, був відчутний вплив польського чинника, С. Сембратович розумів реорганізацію духовних семінарій не як політичний крок, а як практичну необхідність для ефективного вишколу греко-католицьких священників.

Підрозділ 5.2 *«Участь у католицьких вічах»* присвячений характеристиці позиції С. Сембратовича на зібраннях духовенства і вірних з метою пропагування вчення та вирішення актуальних питань функціонування Католицької церкви. За часів митрополита С. Сембратовича було проведено два католицькі віча: у Кракові (1893 р.) і Львові (1896 р.). Під час проведення таких зібрань він декларував вірність апостольському престолу. Митрополит наголошував на значенні латинського обряду для зменшення православних впливів. Греко-католицьку церкву він вважав одним з основних виразників української національної ідентичності. Розвиток галицьких русинів церковний діяч бачив у порозумінні з поляками. Крім цього, саме участь у католицьких вічах спонукала митрополита до розгортання екуменічної діяльності, яка була активізована та реалізовувалась його наступниками.

У підрозділі 5.3 *«Єпархіальні синоди 1897–1898 років»* проаналізовано проведення єпархіальних духовних зібрань, які були скликані для затвердження

греко-католицьким духовенством рішень Львівського собору 1891 року. У силу різних обставин синоди відбулися неодноразово: у Станіславові – 28–30 вересня 1897 р.; у Львові – 7–9 грудня 1897 р.; у Перемишлі – 1–3 листопада 1898 р. Проведення цих зібрань супроводжувалося протестами священників проти зміни окремих постанов собору, які, запроваджували латинські практики до греко-католицької традиції. С. Сембратович доклав чималі зусилля для затвердження протегованих ним соборних рішень на єпархіальних синодах. Він намагався здобути прихильність невдоволеного кліру шляхом апробації давніх традицій східного обряду.

Підрозділ 5.4 «*Організація парафіяльного життя*» присвячений характеристиці управління конкретними релігійними громадами, яке здійснював С. Сембратович. На прикладі парафії Святого Юра у Львові показано проримські погляди галицького митрополита. Матеріали функціонування інших релігійних громад архієпархії свідчать, що він намагався регулювати питання взаємовідносин парохів і вірних, розв'язати проблему надмірного вживання населенням спиртних напоїв, формувати високоморальне священство.

У підрозділі 5.5 «*Духовно-благодійні та освітні об'єднання. Харитативна діяльність*» визначено основні вектори благодійної роботи митрополита Сильвестра. Він був ініціатором заснування численних релігійно-благодійних організацій: Товариства святого апостола Павла (1891 р.), Згромадження Службниць Пречистої Діви Марії під проводом Василіанського чину (1892 р.), Товариства святого апостола Петра (1896 р.). Митрополит з успіхом ініціював збільшення державної субвенції для Вдовичо-сирітського фонду. Церковний діяч дбав про функціонування освітніх установ. На базі заснованої ним ще 1884 року школи для дівчат, якою управляли сестри-василіанки, 1897 року він сформував Руський дівочий інститут у Львові, а також створив фонд для цього закладу. Багатолітні старання С. Сембратовича сприяли реорганізації 1897 року грецької колегії у Римі в окрему інституцію для українців – Колегіум Рутенум.

Частими були благодійні внески церковного архієрея на користь товариств, що опікувалися бідною шкільною та гімназійною руською молоддю, а також учителями. Неодноразові пожертви від митрополита Сильвестра отримували львівські товариства «Шкільна поміч», «Руслан», Руське педагогічне товариство та інші. Львівський архієпископ також виділяв кошти на підтримку духовенства і чернецтва. Він жертвував грошові суми на Вдовичо-сирітський фонд, реставрацію храму Святих Петра і Павла у Львові, відновлення іконостаса жіночого монастиря ЧСВВ у Словіті тощо.

У підрозділі 5.6 «*Державні і церковні відзнаки*» проаналізовано титули і чини, надані митрополитові С. Сембратовичу австрійською владою і римською курією. Цісарською постановою від 1893 року архієрей був нагороджений орденом Залізної Корони першого ступеня, 1894-го – удостоєний статусу римського графа і радника апостольського престолу, а 1895 року папа римський Лев XIII іменував його кардиналом. Такі відзнаки були результатом лояльності

митрополита до віденського двору і папської столиці, а також його досягнень у провіді Греко-католицької церкви.

Упродовж усієї діяльності С. Сембратовича проявлялася його проримська позиція. У такий спосіб митрополит намагався не латинізувати, а оновити греко-католицьке духовенство. Його соціальні ініціативи були спрямовані на поліпшення матеріального, морального та освітнього рівня священиків і вірних.

У **Висновках** підсумовано основні результати дослідження.

1. Після здобуття ґрунтовної освіти С. Сембратович отримав у Римі ієрейські свячення і науковий ступінь доктора теології. Повернувшись до Галичини, молодий священик розпочав активну педагогічну діяльність. Запроваджуючи нові форми роботи, майбутній галицький митрополит мав авторитет серед учнів і студентів. Викладацька діяльність виявила його прагнення сформувати високоосвічений греко-католицький клір та забезпечити відповідний рівень богословських знань вірних.

2. Високо оцінюється науковий внесок о. Сильвестра в розвиток теології. Його праці є складовими частинами різних частин богословської науки. Студією з догматики є «Розсудження...». У цій роботі майбутній галицький митрополит дискутував із православним мінським архієпископом Антонієм Зубком стосовно відмінних рис візантійського і латинського обрядів. Інтерпретуючи окремі частини статті мінського архієрея, о. С. Сембратович аргументовано заперечував його тези. У цілому «Розсудження...» стало першим кроком його подальшої діяльності в напрямі поширення вчення Католицької церкви. Він також був автором дрібніших праць із догматики, пастирської теології та церковного права. Аналіз наукового доробку о. Сильвестра дозволяє стверджувати, що він був прихильником внесення латинських практик до греко-католицької традиції. Його наукові праці були спрямовані на підвищення та поглиблення теологічних знань духовенства і мирян.

3. Митрополит був одним з ініціаторів заснування двох релігійно-суспільних часописів: «Руській Сіон» і «Мир». Дописи «Руського Сіону» були спрямовані на поширення латинських практик. Функціонування журналу «Мир» мало на меті окреслення суспільно-політичної позиції митрополита, який намагався зберегти провідну роль Греко-католицької церкви в українському національному русі. С. Сембратович брав участь у видавництві «Ізборника благопотребних церковних чинів і служб» та «Народного руського молитовника». Ці книги не лише дали можливість вірним брати активну участь у богослужіннях, а й зробили певний внесок у розвиток української мови. Видавнича і редакторська діяльність С. Сембратовича засвідчила його орієнтацію на західнохристиянський світ і протегування ним українських національних інтересів.

4. Перший досвід душпастирської роботи майбутній галицький митрополит отримав у Перемишльській єпархії, де був сотрудником у парафіях с. Флоринка і с. Тилич. Після переїзду до Львівської архієпархії церковний діяч виконував різні обов'язки в консисторії та капітулі. А 1878 року о. Сильвестр

був номінований титулярним єпископом Юліополя, 1879-го – львівським єпископом-суфраганом, 1882-го – адміністратором Галицької митрополії, а з 1885 до 1898 рр. виконував функції галицького митрополита. Майже всі організаційні та кадрові рішення щодо Греко-католицької церкви у той час приймалися під впливом польських політичних та релігійних діячів. Невдоволення поляків діяльністю митрополита Йосифа Сембратовича і лояльність о. Сильвестра стали причинами призначення останнього спершу львівським єпископом-суфраганом, а згодом очільником Галицької митрополії. Адміністрування останнього протягом трьох років свідчило про своєрідне «випробування» для церковного діяча з боку австрійських урядовців. Церковній кар'єрі С. Сембратовича сприяла його лояльність до віденського двору і папської столиці. Крім цього, його кандидатуру на митрополичий престол протегували польські політики і релігійні діячі, з якими в силу складних міжнаціональних відносин рахувалися у Відні та Ватикані.

5. Реорганізація Чину Святого Василія Великого стала першим випробуванням єпископа С. Сембратовича як очільника Галицької митрополії. Підтримуючи членів Товариства Ісуса як реформаторів Василіанського чину, греко-католицький ієрарх керувався об'єктивними чинниками. Тому архієрей забороняв духовенству брати участь у вічах, які проголошували протести проти василіанської реформи, і намагався відмовити священників від участі в делегаціях до Відня з приводу висловлення таких протестів. Часописи, що функціонували під його впливом, містили статті, в яких схвалювалося проведення змін Василіанського чину оо. єзуїтами. Під час проведення василіанської реформи митрополит проявив себе як орієнтований на західнохристиянський світ церковний діяч і провідник української національної ідеї.

6. С. Сембратович був яскравим прикладом відповідального виконавця покладених на нього душпастирських обов'язків. Показовим свідченням цього було регулярне проведення канонічних візитацій. Під час деканальних оглядів він не лише виконував душпастирські функції, а й намагався нав'язати парафіяльним священникам і вірним власні політичні погляди.

7. У період перебування на митрополичому престолі Сильвестра Сембратовича потребувала вирішення справа галицьких емігрантів. Українські переселенці постійно відчували тиск з боку як латинників, так і православних. Митрополит намагався зменшити еміграцію галицьких українців і робив спроби організувати парафіяльне життя греко-католицьких переселенців за кордоном. За часів С. Сембратовича керівництво Греко-католицької церкви визнало явище еміграції та здійснювало відповідні заходи для розв'язання цієї проблеми.

8. Важливим досягненням С. Сембратовича стало утворення Станіславівської єпархії. За рахунок відокремлення частини деканатів від Львівської архієпархії сформувалася нова церковна область у складі Галицької митрополії. Це полегшувало церковним ієрархам здійснювати контроль над

духовенством і вірними. А наявність трьох архієреїв давала можливість провести провінційний собор для вирішення низки обрядових питань.

9. Статус галицького митрополита вимагав від С. Сембратовича вираження та реалізацію своєї політичної позиції. Очоливши Греко-католицьку церкву, архієрей намагався сформувану незалежну від політичних сил Галичини суспільно-політичну програму. Основними ідеями концепції були вірність папській столиці, лояльність до віденського двору і збереження за духовенством лідерства у національному русі українців. Але неефективність спроб митрополита вести незалежну політику змусила його шукати зближення з політичними силами. Він розпочав співпрацю з народовцями. С. Сембратович підтримав і діяв на засадах «нової ери». З одного боку, «угодова» політика не принесла усіх бажаних результатів, з другого – виявила високу авторитетність особи митрополита. Підтримка «нової ери» була черговою спробою архієрея зберегти значущість греко-католицького духовенства в українському національному русі.

10. Львівський собор Греко-католицької церкви 1891 року став визначною подією кінця XIX століття. Під час зібрання митрополит активно підтримував рішення, що ототожнювалися значною частиною галицької громадськості з латинізацією українського населення. Дії С. Сембратовича під час собору можна розцінювати як прояв вірності греко-католицької верхівки папській столиці та як спробу підвищення релігійного і морального рівня кліру. Напруженість під час обговорення деяких соборних проблем була зумовлена побоюваннями духовенства посилення латинських впливів на греко-католицьку традицію та ополячення галицьких українців. Рішення Львівського собору регулювали догматичні, обрядові, організаційні та суспільні питання. Позиція С. Сембратовича на соборі та єпархіальних синодах свідчить про його намагання знайти компроміс між декларуванням лояльності пропольським сферам і порозумінням із більшістю духовенства митрополії.

11. Упродовж усієї діяльності С. Сембратович проявляв свою проримську позицію. Він сприяв активній взаємодії греко-католицької верхівки та апостольського престолу в організації громадських акцій з нагоди різних церковних ювілеїв. Участь у католицьких вічах була черговим проявом проримських поглядів митрополита. Яскравим прикладом латинських орієнтирів С. Сембратовича було функціонування парафії Святого Юра у Львові наприкінці XIX століття.

12. Лояльна позиція галицького митрополита до австрійської влади та апостольського престолу, а також досягнення у провіді Греко-католицької церкви дозволили йому отримати низку державних та церковних титулів і відзнак.

13. С. Сембратович був ініціаторів важливих соціальних акцій. Однією зі складових такої роботи було заснування благодійних організацій і навчально-виховних закладів. Митрополит часто виділяв кошти і сприяв надходженню фінансових ресурсів на освітні та церковні справи. Він робив пожертви на товариства, що опікувалися учнями, гімназистами, вчителями. Архієрей

фінансував реставрацію храмів, відновлення іконостасів у церквах тощо. Його благодійна робота була спрямована на виховання освічених греко-католицьких священиків та вірних і забезпечення їх потрібними для життя і діяльності ресурсами.

14. У роки перебування на митрополичому престолі Сильвестра Сембратовича відбувалася зміна позицій Греко-католицької церкви в суспільному житті Галичини. Роль провідника українського національного руху поступово переходить до рук світської інтелігенції. Митрополитові довелося балансувати між латинським і православним обрядами. Окрім самої природи греко-католицької традиції, цей процес ускладнювався непростим співжиттям із політично домінуючою нацією – поляками. Обравши в силу різних обставин курс на західне християнство, С. Сембратович намагався не допустити латинізації та полонізації галицьких українців, а реформувати Греко-католицьку церкву.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Корб'як Д. Галицька митрополія та Апостольський престол у контексті польсько-українських відносин у Галичині в останній третині XIX ст. / Дмитро Корб'як // *Zagadnienia społeczno-ekonomiczne, polityczne, kulturalne i religijne w badaniach polskich, słowackich i ukraińskich* / pod red. W. Wierzbieńca. – Jarosław, 2014. – Т. I : *Historia-Religia*. – S. 107–119.

2. Корб'як Д. Позиція галицьких митрополитів Йосифа і Сильвестра (Сембратовичів) щодо реформування Василіянського чину / Дмитро Корб'як // *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету* : зб. наук. пр. – Львів : Львів. нац. ун-т імені Івана Франка, 2014. – С. 43–57.

3. Корб'як Д. Львівський собор 1891 року: дискусійні питання та їх вирішення / Дмитро Корб'як // *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : Історичні науки. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – Т. 25 : На пошану професора І. С. Винокура. – С. 275–289.

4. Корб'як Д. Ставлення галицької громадськості до відзначення 50-літнього ювілею єпископства папи Лева XIII / Дмитро Корб'як // *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія* / за заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 20–26.

5. Корб'як Д. В. Викладацько-наукова та освітня діяльність митрополита Сильвестра (Сембратовича) / Д. В. Корб'як // *Гілея : науковий вісник* : зб. наук. пр. / гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : Вид-во «Гілея», 2015. – Вип. 102 (11). – С. 43–48.

6. Корбяк Д. Діяльність о. Сильвестра Сембратовича у Львівському університеті / Дмитро Корбяк // Історія релігій в Україні : науковий щорічник. – Львів : Логос, 2014. – Книга 1. – С. 255–264.

АНОТАЦІЯ

Корбяк Д. В. Науково-викладацька та церковна діяльність митрополита Сильвестра (Сембратовича) (1836–1898). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України / Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2016.

Дисертація присвячена вивченню науково-викладацької та церковної діяльності митрополита Сильвестра Сембратовича. На основі архівних матеріалів, преси та опублікованих праць здійснено характеристику внеску церковного діяча в розвиток теологічної науки. Проаналізовано педагогічну роботу С. Сембратовича в навчально-виховних закладах різного типу. Установлено його позицію стосовно василіанської реформи і Львівського собору 1891 року. Визначено дії митрополита, спрямовані на реорганізацію Греко-католицької церкви. Висвітлено соціальну роботу архієпископа. Показано зміну позиції вищого духовенства в національно-політичному русі українців наприкінці ХІХ століття. Визначено вплив кардинала Сембратовича на діяльність його наступників.

Ключові слова: Сильвестр Сембратович, Греко-католицька церква, теологія, василіанська реформа, Львівський собор 1891 року, духовенство.

АННОТАЦИЯ

Корбяк Д. В. Научно-преподавательская и церковная деятельность митрополита Сильвестра (Сембратовича) (1836–1898). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины / Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2016.

Диссертация посвящена изучению научно-преподавательской и церковной работы митрополита Сильвестра Сембратовича. Автор рассматривает его преподавательскую деятельность в учебно-воспитательных заведениях разного типа. Особое внимание предоставляется работе священника во Львовском университете. В диссертации определен вклад будущего архиепископа в развитие таких составляющих теологической науки, как догматика, пастырское

богословие и каноническое право. Самую большую научную ценность среди студий о. Сильвестра имеет «Рассуждение...», где он дискутирует с православным архиепископом Антонием Зубком на тему отличия латинского и восточного обрядов и позиционирует себя как защитник учения Католической церкви.

Церковной карьере священника способствовала его лояльность к венскому двору и папской столице, а также поддержка польских политиков. Галицкий митрополит начал реформирование Греко-католической церкви. Архиепископ Сильвестр был сторонником введения латинских практик. Это часто становилось причиной конфликтов митрополита со священниками и верующих. С. Сембратович проводил активную социальную работу. Он был инициатором создания значительного количества духовно-благотворительных и культурно-просветительских обществ, занимался благотворительностью, заботился о галицких эмигрантах.

Особое внимание в диссертации уделено проблемам василианской реформы и Львовского собора 1891 года. Митрополит поддерживал оо. иезуитов как реформаторов Ордена василиан. На Львовском соборе 1891 года он был сторонником введения отдельных латинских практик в Греко-католической церкви (целибат, изменение юлианского календаря).

Во времена С. Сембратовича греко-католическое духовенство постепенно теряло роль проводника украинского национально-политического движения. Митрополит пытался сохранить руководящую роль Церкви в этом процессе путем осуществления реформ. Действия церковного иерарха были направлены на формирование высокообразованного и высоконравственного греко-католического духовенства, которое было бы верным своему обряду и украинскому народу. Определено, что кардинал Сембратович создал основу для эффективной церковной деятельности его преемников.

Ключевые слова: Сильвестр Сембратович, Греко-католическая церковь, теология, василианская реформа, Львовский собор 1891 года, духовенство.

SUMMARY

Korbiak D. V. Scientific, pedagogical and church activities of Metropolitan Sylwester (Sembratowich) (1836–1898). – By the right of manuscript.

The dissertation is presented for a candidate's academic degree in historical studies, speciality 07.00.01 – history of Ukraine / Lviv National University of Ivan Franko. – Lviv, 2016.

The dissertation deals with the study of scientific and pedagogical as well as church activities of Metropolitan Sylwester Sembratowich. On the basis of the archival materials, press and the published papers, the church leader's scientific contribution in the development of theology is studied. The research analyses the

pedagogical work of S. Sembratowich in different educational institutions as well as establishes his position concerning the reform of the Basilian Order and the Lviv Concilium in 1891. It identifies the main steps of the Metropolitan aimed at the reorganization of the Greek Catholic Church and studies the social work of the archbishop. The thesis outlines the change in the position of the higher clergy in the national and political Ukrainian movement in the late 19th century. The role of Cardinal Sembratovych in shaping the framework for his successors is defined.

Key words: Sylwester Sembratowich, the Greek Catholic Church, theology, the reform of the Basilian Order, the Lviv Concilium of 1891, clergy.